

לדבר עם דמשק בלי אשליות: איך לנהל מו"מ עם סוריה

written by אלי קלוטשטיין | 12.01.2026

המשא ומתן המחודש שהתקיים בשבוע שעבר בפריז בין נציגי ישראל וסוריה, בתיווך אמריקני, היווה ניסיון נוסף לקדם את חזון המזרח התיכון המעודכן של הנשיא דונלד טראמפ. בדומה לכל מיזם של האיש החזק בבית הלבן, הוא סיפק את השואו היטב: הודעות נוצצות ומשותפות של כל הצדדים, הכרזה של לשכת ראש הממשלה בישראל בדבר חשיבות השיח עם הסורים לקידום הביטחון של שני הצדדים, ועוד.

כצופים מהצד אין לנו דרך לדעת מה התרחש בחדרי-חדרים, וכל שנותר לנו לעשות הוא להסתמך על מה שגלוי לנו בפרסומי התקשורת. לכן דווקא קריאה מדוקדקת בהודעה מגלה שלמרות ההכרזות הגדולות, אין בה הרבה יותר מדי. היא מאפיינת מאוד את הנטייה של הממשל האמריקני הנוכחי גם בהסכמים והסדרים אזוריים אחרים, כגון בלבנון וברצועת עזה. וושינגטון נוהגת לצאת בהצהרות גדולות, ולהציג בקול גדול מסמכים עם נקודות רבות ועקרונות כלליים יפים, אך לפחות כלפי חוץ מאחורי כל הדברים האלה יש מעט מאוד דברים ברורים וסגורים, לצד הרבה פרטים מעורפלים מאוד.

לכן אין להתפלא שגם בהצהרה שפורסמה אחרי השיחות בפריז יש מעט נקודות מעשיות. היא כמובן כוללת כבר בפתיחה דברי שבח ראויים לארה"ב ולמאמציו של טראמפ לקדם ביטחון ושלוש באזור, ובהמשך יש גם מלל בדבר "הפגישה הגדולה" והמוצלחת בפריז ועל הנחישות של הצדדים לפתוח דף חדש במזרח התיכון. אך בפועל, יש בהצהרה קצת מאוד דברים ממשיים.

כך למשל, ההצהרה מכילה התחייבות כללית לחתור להסכמים שיביאו ביטחון ויציבות לשתיה המדינות, וכן "מתן כבוד לריבונות הסורית", אך אין בה פירוט של אסור ומותר, מחויבות לפעולות מסוימות ואפילו לשיח עצמו. מה כן יש שם? דבר אחד בעיקר: הסכמה להקים ערוץ תקשורת ייעודי תחת ה"פיקוח האמריקני" לצורך העברת מודיעין, מניעת הסלמה, יצירת הזדמנויות של סחר והסכמה לשיח דיפלומטי. ערוץ זה ישמש לפתרון סכסוכים ומניעת אי הבנות.

אלא שגם במקרה של הערוץ הזה אין הסכמה מתי יכונס, אם יש מחויבות להשתמש בו ומה ניתן לעשות במקרה של הפרת ביטחון או ריבונות למרות המנגנון שעליו סיכמו שני הצדדים. זהו רעיון יפה, ובעבר גם שימש את ישראל מול רוסיה למניעת חיכוכים באזור סוריה, אך מלבד הרצון הטוב של שני הצדדים אין בו שום "שיניים" או אפשרויות אכיפה.

אם לשפוט מהניסיון בלבנון על הקמת מנגנון דומה לבלילמת ההפרות של הסכם הפסקת האש, הרי שכדי שהוא באמת ייאכף ישראל צריכה לדעת לאיים על הצד השני וגם לגבות את האיום במעשים במידת הצורך. וזאת רק בשביל שהוא יאמין ברצינות כוונותיה ויפעל לקיים את

מחויבותיו. אגב, הניסיון בעזה מלמד שגם ניסיון לבנות מסגרת הסכמית בלבד לצורך השמירה על האינטרסים הביטחוניים של ישראל לפי שעה נכשל. בזירה הלבנונית אנחנו עומדים בפני עימות מחודש עם חיזבאללה, שהסיבה העיקרית שהוא מתעכב היא בוודאי הרצון הישראלי לא לאפשר למשטר באיראן תירוץ להסית את תשומת הלב העולמית למקום אחר.

מצד שני, צריך להודות ביושר שיש בצורת העבודה המעורפלת והכללית הזאת גם לא מעט דברים שעונים על האינטרס הישראלי. לפני הכול, העמימות בהסכמים האלה מאפשרת לצה"ל לבצע פעולות אכיפה נגד איומים שונים, וביכולתה של ישראל גם להצדיק פעולות אחרות שהיא מבצעת בטענה שלא ברור אם הן אסורות או לא.

כמו כן, על אף כל הרצון האמריקני הטוב, במקרה הסורי צריך לזכור שאנו עומדים מול מנהיג מדינה שרק ביצע את המעבר לתפקידו אחרי שכל חייו היה פעיל טרור בארגונים בעלי אידיאולוגיה אסלאמית קיצונית. עלינו להיזהר מהאיש הזה והבטחותיו. האופן שבו ניהל את העניינים בעיר שבה שלט בסוריה, אידליב, וגם הטבח שביצע במיעוטים הסורים מאז שעלה לשלטון בדמשק, מוכיחים עד כמה העובדה שעבר לחליפה ולעניבה אינה משנה את אופן חשיבתו בתוך-תוכו.

אפילו בזמן המגעים בפריז המשיך הנשיא אחמד א-שרע להזרים את כוחות שכירי החרב והצבא שלו לאזורים הכורדיים בסוריה, ושם הם נלחמו באכזריות האופיינית להם בכוחות הכורדיים המקומיים ² תוך שימוש בתנועת מלקחיים ובשיתוף פעולה של חיילים טורקים מצפון. לשם שינוי נחשכו מאיתנו, לפי הידוע עד כה, מראות הטבח שנלוו לדיכויים הקודמים של חיילי א-שרע בא-סוידאא' ובאזור לטקיה, אך הדאעשיסטים שתחת פיקודו המשיכו לבצע מעשי ביזוי, הרג מכוון, שבי והתעללות בכורדים, בדיוק כשם שעשו קודם לכן לדרוזים ולעלאוים. זהו כנראה גורלם של המיעוטים בסוריה הנוכחית, ואין להניח שהמשטר בדמשק היה נרתע מלעשות אותו הדבר גם לתושבי ישראל שמעבר לגבול לו רק היה בידיו הכוח לכך.

מתנהלים בתוך הכאוס

יש גם נקודה חשובה אחרת, עקרונית וכללית יותר ביחס להתנהלות הישראלית במערכת הבינלאומית: אם יש משהו שלמדנו מסיפור חטיפתו של ניקולס מדורו בוונצואלה, המלחמה באוקראינה, התקיפה האמריקנית באיראן ועוד, הרי זה שהתקופה הנוכחית ביחסים הבינלאומיים אינה מתאפיינת בסדר האהוב על הליברלים. הנשיא האמריקני דונלד טראמפ ודאי לא שייך לאסכולה המעודדת מצב כזה, ואפילו ההפך. התנהלותו מקדמת במובן מסוים כאוס, או שבירה של החוקים והנורמות שהתקבעו בעולם בעשורים האחרונים.

מערכת הכללים הבינלאומית לא נוצרה מתוך גחמה רגעית. היא נבנתה על רקע זוועות מלחמות העולם והתחושה שהשחקן החזק יכול לבצע כל מעשה זוועה שרק ירצה, ומתוך ניסיון להכתיב מעט סדר בשיגעון של האנושות. אך דווקא במקרה האמריקני, הרצון לציית לסדר, בין היתר, גרם לקודמיו של טראמפ על כס הנשיאות להימנע מלמלא את תפקידה החשוב של ארה"ב

כמשליט החוק, כשוטר העולמי, כזה שתפקידו לאכוף את הצדק מול העוולות. טראמפ מנסה לשבור את ההרגל האמריקני הזה, לקדם את האינטרסים ה"צודקים" והליברליים של העולם [?] גם אם המחיר הוא אי-סדר בינלאומי, לפי אמות המידה הליברליות. טראמפ כמו טראמפ, אינו מתבייש גם לנצל את הדרך הזאת כדי למנף את הרווחים והאינטרסים של ארה"ב עצמה, ועל הדרך הוא מבסס עוד את כוחה של המעצמה האמריקנית.

מבחינת ישראל, יש לציין, לא בהכרח מדובר בהתפתחות שלילית. בעולם הנשלט על ידי גורמים פוסט-מודרניים, התאווים למשאבי האנרגיה של העולם הערבי, שימשו הערכים הליברליים כסות לאמצעי נוסף לשלילת זכות ההגנה העצמית של ישראל וכבמה להוקעתה והרחקתה מחוץ למוסדות הבינלאומיים. אין משמעות הדבר שערכים אלה או הסדר הבינלאומי כולו רעים, אך הם נלקחו כבני ערובה בידי גורמים פוליטיים העוינים את ישראל, שהשתמשו בהם נגדה.

במובן המעשי, המצב הבינלאומי החדש והאופן שבו המעצמה הגדולה בעולם מנווטת את ענייניה באזור מחייבים את ישראל לחשוב על הדרך הטובה ביותר להגן על עצמה, לשמור על האינטרסים שלה ואף לנצל את המצבה לטובתה. במקרה הסורי, משמעות הדבר היא שישראל צריכה להתנהל בזהירות מרבית על רקע החשש מהיפוך עורו של הנשיא א-שרע, המעורבות הטורקית ואפילו האפשרות שארה"ב תאבד עניין בזירה זו. אם ההשלכות לכך הן שעליה להשתלט לטווח הארוך על נקודות אסטרטגיות כגון פסגת החרמון, אף שהסדר הבינלאומי לא רואה זאת בעין יפה, ואפילו אם היא מרוויחה מכך, זה מה שעליה לעשות.

לכן ישראל מוכרחה לשמור לנגד עיניה כל העת כמה עקרונות בסיסיים במסגרת השיח עם הסורים, שעליהם אסור לנו לוותר [?] ויש לעמוד עליהם בתקיפות. לפני הכול, חובה להבטיח את האינטרסים הביטחוניים שלנו בכל הסדר עם הסורים, כולל נכסים אסטרטגיים שחיוניים לשמירת הגבולות הישראליים כמו הנוכחות בפסגת החרמון או פירוז אזור דרום סוריה.

כמו כן, ישראל קשרה ברית דמים עם הקהילה הדרוזית, ומאז שא-שרע עלה לשלטון היא התחייבה לשמור גם על בני הקהילה הזאת בסוריה. אם תיסוג בה ממילתה, היא תיתפס באזור כמי שאין ליצור איתו קשרים וכגורם לא אמין, ואולי אף תייצר התנכרות של הדרוזים הישראלים למדינה ולצה"ל. מה גם, שהנוכחות הדרוזית בדרום סוריה בהחלט יכולה לסייע לישראל ולאפשר לה אמצעים נוספים לשמירה על ביטחונה.

לבסוף, יש גם אינטרסים שצריך לעמוד עליהם מול ארה"ב. הניסיון מפעילות המפקדה האמריקנית בקריית-גת אינו מעודד בינתיים, שכן צבא ארה"ב מקדם את האינטרסים שלו בעזה בראש ובראשונה, ומשמש יותר כגורם מפקח ומפריע לצה"ל לממש את יעדי הביטחון שלו. מנגנון דומה שיוקם בצפון, למשל, עשוי בעיקר לעכב את ישראל ממימוש האינטרסים הביטחוניים שלה, וכדאי להבהיר לאמריקנים שלא נקבל מצב כזה.

אך בשיח עם הסורים יש בהחלט גם תועלת. מניעת חיכוך בין המדינות הוא עניין חיובי, כל עוד הוא נשמר במסגרת גדרים מסוימים, והסכמה משותפת לדחוק את רגליה של איראן מדמשק

חשובה ותועיל מאוד גם לא-שרע וגם לישראל. שמירה על שקט בגבולו הדרומי של המנהיג בדמשק, בתמורה להבטחה שלא יפגע בדרוזים, עשויה להיות מחיר סביר מבחינתו אם יצליח להגיע להסדר עם הקהילה על ממשל אוטונומי בתוך המסגרת המדינתית של סוריה, למשל.

במקביל, אסור לנו לאפשר לא-שרע לקרב את ההשפעה והנוכחות הטורקית לגבול ישראל. מניעת החיכוך הזה בין אנקרה לירושלים היא אינטרס של כמעט כל הגורמים המעורבים בסוגיה הזאת, כולל ארה"ב. הסוגיה הטורקית כבדת משקל אף יותר, שכן ישראל אינה יכולה לאפשר לא-שרע לקבל מערכות הגנ"א מתוצרת אנקרה, למשל, או לאפשר לחייליו של רג'פ טאיפ ארדואן לצייד את הצבא הסורי באמצעים מתקדמים אחרים. צריך לנסות לחתור להבנות שיהיו מקובלות על שני הצדדים, מתוך ראייה שאין לנו אינטרס להפוך את הסוגיה הטורקית למכשול בדרך לשיתוף פעולה בסיסי עם דמשק.

יש בהחלט מקום להמשיך במגעים האלה, וגם להפגין רצון טוב כדי לנסות לקדם את חזון השלום של הנשיא טראמפ במזרח התיכון. לצד זאת, צריך לזכור באיזו שכונה אנו מתגוררים ומי השכנים שלנו, ובכל מצב לא להמר שוב על ביטחוננו כפי שנעשה כאן לפני טבח 7 באוקטובר.

פורסם במקור ראשון, בתאריך 12 בינואר, 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.